

**INTERDEPENDENȚA DINTRE COMPETITIVITATE ȘI INDICATORII
MACROECONOMICI, ASPECT TEORETIC**

GUTIU TATIANA

Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, Republica Moldova

Economiile moderne sunt deschise, ele interacționează unele cu altele prin trei căi de bază: comerțul internațional, relații financiare internaționale și mișcarea factorilor de producție. În ultimele decenii s-a conturat tendința țărilor lumii să-și majoreze gradul de deschidere al economiei naționale. Procesul dat are nu numai efecte pozitive, dar și negative. Unele țări câștigă, alte sunt perdante. Pentru a beneficia de procesul de deschidere al economiei, atât entitățile autohtone, cât și bunurile pe care le oferă trebuie să fie competitive. În baza celor expuse, concluzionăm, că este actuală studierea teoriilor comerțului exterior, în special celor legate cu specializarea țării în baza competitivității, și cercetarea interdependenței dintre competitivitate și așa indicatori macroeconomici cum Produsul Intern Brut (PIB), exportul net, etc.

În pofida faptului, că toate țările lumii sunt deschise (cu unele excepții, Coreea de Nord), astăzi nu există țări care nu ar deține obstacole în desfășurarea comerțului exterior, însă obstacolele pot fi ne semnificative sau prohibitive. Prin urmare relațiile dintre țări se deosebesc prin barierele stabilite în calea comerțului extern partener, și țările diferă în funcție de gradul de deschidere a economiei către sectorul extern. În majoritatea cazurilor barierele se stabilesc cu scopul protejării producătorului autohton pe piața internă sau pentru crearea condițiilor favorabile pentru intrarea producătorilor autohtoni pe piețele externe. Pe lângă barierele tarifare și netarifare, mai există și o barieră intangibilă, pe care intenționat guvernul nu o stabilește: competitivitatea joasă a bunurilor autohtone.

Fiecare țară poate pe calea importului să procure bunurile care îi lipsesc și de care are nevoie, iar prin export, poate să livreze mărfuri și servicii în afară țării pentru obținerea capitalului, care la rândul său poate fi utilizat pentru finanțarea procesului de producție, pentru extinderea lui și pentru achitarea bunurilor importate. Analiza corelației dintre export și import a arătat că când scade exportul, importul tot diminuează, însă promovate pe piața externă pot fi numai bunurile competitive.

Comerțul internațional este convenabil, deoarece resursele naturale nu sunt distribuite în mod egal între țările lumii. De exemplu, unele țări, așa ca Republica Moldova, nu dețin gaze naturale și alte resurse minerale, în timp ce alte țări posedă așa gen de resurse. Cauza care stă la baza comerțului internațional este analogică cauzei comerțului între agenții economici rezidenți din același stat, și anume, câștigul din comerț, care este posibil datorită specializării internaționale. Comerțul permite fiecărui stat să se specializeze în producerea aceluși bun economic, fabricarea căruia este cea mai eficientă, și acordă fiecărui om un asortiment mai larg de bunuri și servicii.

Volumul comerțului internațional crește încontinuu și, ca rezultat, țările lumii devin interdependente.

Principalele criterii care stau la baza participării țărilor la comerțul internațional sunt: avantajul absolut, avantajul comparativ, avantajul competitiv.

Adam Smith în lucrarea sa „*Avuția națiunilor. Cercetare asupra naturii și cauzelor ei*” (1776) a pus bazele teoriei avantajului absolut și a promovat ideea că numai națiunile bogate pot avea avantaje și, prin urmare, numai pentru acestea se poate pune problema echilibrului extern. Adam Smith consideră „dacă o țară străină ne poate furniza o marfă mai ieftină decât noi înșine putem produce, cea mai bună decizie este de a face schimb, de a procura bunul dat în schimbul unei părți din producția autohtonă la care deținem avantaj” [4, p.365]. Prin urmare, specializarea fiecărui stat în producerea bunului pentru care deține avantaj absolut, va permite ambelor țări să obțină un volum de producție mai mare decât în situația în care nu ar exista specializare (tabelul 1). „Atâta timp cât o țară are avantaj natural sau dobândit la un anumit bun, iar cealaltă țară dorește să posedze bunul dat, va fi întotdeauna mai avantajos pentru ultima să-l cumpere și nu să-l producă” [4, p.366].

David Ricardo, un alt economist clasic, a dezvoltat teoria avantajului absolut, în capitolul VII al lucrării sale „*Despre principiile economiei politice și impunerii*” (1817) și a analizat comerțul internațional prin intermediul avantajului comparativ. Teoria dată demonstrează că țările pot câștiga din specializare, chiar dacă una dintre ele deține avantaj absolut în producerea tuturor bunurilor economice.

D. Ricardo, în modelul său, ia în considerare diferențele costului de producție în special a cheltuielilor factorului de producție munca (tabelul 1). Savantul menționează că „pentru omenire este important, ca fiecare țară producătoare de mărfuri deținătoare de avantaje naturale (poziția geografică, condițiile climaterice) sau artificiale trebuie să efectueze schimb comercial a bunurilor autohtone, care înregistrează cel mai înalt nivel de avantaj, pe bunurile altor țări” [3, p.88].

Modelului Heckscher – Ohlin, prea din modelul ricardian conceptul avantajului comparativ, liberul schimb, obținerea câștigurilor din comerț de ambele țări participante în relații comerciale.

Savanții consideră, că costurile comparative apar numai în condițiile când țările sunt asigurate diferit cu factori de producție, și pentru a profita de avantaj comparativ este necesar de exportat acele bunuri, la producția cărora se folosește în principal factorul de producție excesiv.

Criticile care se aduc acestei teorii se referă la faptul ca autorii nu țin seama de variațiile în calitatea resurselor umane, însemnătatea tehnologiilor și inovațiilor precum și diferențele de preferințe.

Tabelul 1

Delimitări conceptuale a teoriilor privind competitivitatea

Autorul	Delimitări conceptuale	Factorii/indica-torii utilizați la estimarea competitivității	Efectele economice ale implementării teoriei
Adam Smith (1723-1790)	Esența teoriei avantajelor absolute: „țările trebuie să se specializeze în baza avantajelor absolute în producerea unor anumite bunuri” [4, p.364].	Productivitatea muncii (timpul necesar pentru producerea unei unități de bun).	Crește volumul de producție, volumul exportului și importului, avuția națională.
David Ricardo (1772-1823)	În baza teoriei avantajului comparativ stă ideea că „fiecare țară trebuie să se specializeze în producerea anume acelor bunuri pentru care deține avantaj comparativ” [3, p.95].	Productivitatea muncii (cheltuieli de muncă pentru fabricarea unei unități de bun).	Crește profitul total, se extinde comerțul exterior.
Heckscher (1879-1952) – Ohlin (1899-1979)	Conform modelului bunul deține avantaj comparativ numai în cazul când este un bun intensiv în factorul de producție abundent.	Proporția factorilor de producție	Crește ocuparea forței de muncă, creșterea economică.
Michael Eugene Porter (anul nașterii 1947)	Diamantul lui Porter reflectă factorii determinanți ai avantajului competitiv național la nivel macroeconomic, în baza avantajelor deținute de entitățile naționale.	Determinanții avantajului competitiv național: strategia firmei, structura și rivalitatea; interacțiunea dintre ramuri; condițiile cererii; factorii de producție [2, p.82].	Majorarea volumului de producție în ramurile orientate spre export, creșterea economică, creșterea bunăstării.

Sursa: sistematizat de autor

Bertil Ohlin în lucrarea sa „Some Insufficiencies in The Theories of International Economic Relations” a studiat tangența dintre avantajul comparativ și creșterea economică: „Țara pentru stimularea creșterii economice pe termen lung trebuie să profite de avantaje pe care le deține, pe lângă oportunitățile pe care le oferă forța de muncă calificată, capitalul și tehnologiile” [1, p.88].

Michael E. Porter în lucrarea „The Competitive Advantage of Nations” a demonstrat că factorii de producție nu se moștenesc, ci se creează în procesul de reproducție.

Ca să înțelegem mecanismul funcționării economiei deschise este necesar să cunoaștem variabilele macroeconomice de bază, care estimează corelația dintre o economie deschisă și restul lumii.

Economiile moderne sunt deschise și pentru a le studia vom extinde modelul ocupării depline, vom lua în considerație comerțul exterior și piețele financiare internaționale. Comerțul exterior efectuează conexiunea dintre economiile țărilor lumii și influențează piețele bunurilor și serviciilor, deoarece exportul reprezintă cererea sectorului extern pentru bunurile autohtone.

Piețele financiare, după natura sa, sunt globale și economiile deschise au acces la finanțele internaționale pe care le pot utiliza pentru acoperirea deficitului bugetului de stat și pentru finanțarea investițiilor interne, când cererea de investiții depășește economiile naționale. În cadrul unei economii deschise menajele și firmele desfășoară relații comerciale cu restul lumii, acordă sau primesc împrumuturi din alte țări. Dacă economia națională consumă mai mult decât produce, atunci diferența va fi acoperită din împrumuturi obținute de la țările străine, și invers, dacă consumă mai puțin decât produce, atunci diferența va fi acordată sub formă de împrumuturi restului lumii.

În modelul economiei deschise Produsul Intern Brut (*PIB*) nu este determinat doar de consumul intern ci și de cererea pentru export (*EX*).

Prin urmare, are loc următoarea interdependență:

$$\uparrow AC \Rightarrow \uparrow EX \Rightarrow \uparrow PIB$$

unde: *AC*

– avantajului comparativ.

Economia deschisă creează condiții pentru diversificarea economiei și creează posibilitatea ca cheltuielile agregate nu neapărat să fie egale cu oferta agregată internă, condiție obligatorie pentru modelul economiei închise, în care lipsesc comerțul extern și fluxurile de capital cu restul lumii. În special, în cazul când importurile prevalează exporturile, diferența poate fi acoperită prin împrumuturi din străinătate. Prin urmare rezidenții unei economii deschise pot temporar să consume mai mult decât produc.

Posibilitatea de a cheltui mai mult decât a produce, caracteristică economiei deschise, reprezintă nu numai un beneficiu, dar și o problemă potențială. Prevalarea importurilor față de exporturi pe lângă faptul că permite majorarea consumului, investițiilor și achizițiilor publice, creează o datorie considerabilă față de sectorul

extern, care, în viitor, poate deveni o povară grea pentru economia națională deschisă. Această problemă poate fi rezolvată prin sporirea competitivității bunurilor și entităților autohtone.

Concluzii: Teoriile competitivității, atât cele clasice, cât și cele moderne, deși nu pot răspunde întregii game de probleme apărute în procesul de dezvoltare a relațiilor comerciale externe, dar totuși arată condițiile pentru apariția acelor avantaje care permit economiilor naționale și entităților autohtone să obțină poziții puternice pe piața mondială, chiar dacă nu dețin avantaj absolut.

Prin urmare, câștigurile din comerțul exterior al unei națiuni au drept determinant principal situația economică a celorlalte state participante la schimb și costurile de oportunitate diferite pentru fiecare țară.

Câștigul din comerț apare atunci când o țară are un avantaj comparativ în producerea unui bun economic. Volumul producției mondiale poate fi majorat dacă fiecare țară transferă resursele în producerea bunurilor ale căror cost de oportunitate este cel mai mic, adică bunurilor care înregistrează avantaj comparativ.

Referințe bibliografice:

1. OHLIN, Bertil. *Some Insufficiencies in The Theories of International Economic Relations*. Princeton, New Jersey. Essays in international finance, no. 134, September 1979. [Electronic resource]. https://www.princeton.edu/~ies/IES_Essays/E134.pdf
2. PORTER, Michael E. The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review*, March-April 1990, p.73-91. ISSN 0017-8012.
3. RICARDO, David. *On The Principles of Political Economy and Taxation*. Kitchener, Batoche Books, 2001, 333 p. [Electronic resource]. <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/ricardo/Principles.pdf>
4. SMITH, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. A Penn State Electronic Classics Series Publication. [Electronic resource]. <http://www.hn.psu.edu/faculty/jmanis/adamsmith.htm>